Περιεχόμενα

Προλογικό σημείωμα από την Παυλίνα Ανδρουλή 9

Εισαγωγή 11

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: **ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ**

Γενικό παιδαγωγικό πλαίσιο 17

Ειδικό παιδαγωγικό πλαίσιο 22

- Ορισμός της δημιουργικής κίνησης-χορού και του αυτοσχεδιασμού 22
- Σκοπός και παιδαγωγικοί στόχοι 24
- Τα βασικά στοιχεία κίνησης του R. Laban: Χώρος, χρόνος, βάρος, ροή 27
- «Το θέμα» ως κίνητρο-έναυσμα ενός μαθήματος δημιουργικής κίνησης-χορού 28
- Κριτήρια επιλογής ενός θέματος 36

Μεθοδολογία 38

- Ο ρόλος του δασκάλου 38
- Στάδια ανάπτυξης ενός μαθήματος δημιουργικού χορού 39
  1. Επιλογή και παρουσίαση του θέματος – Καταιγισμός ιδεών 40
  2. Σχεδίαση και υλοποίηση του θέματος 43
     (α) Φάση πειραματισμού 43
     (β) Φάση ανατροφοδότησης-αναστοχασμού 45
     (γ) Φάση ολοκλήρωσης 46
  3. Αξιολόγηση του αποτελέσματος 48
- Οργάνωση του μαθήματος 49
- Εξοπλισμός – Απαραίτητα υλικά 50
- Ο ρόλος της ηχητικής και μουσικής συνοδείας 51

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: **ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ**

Θέματα κινητικού αυτοσχεδιασμού 61

- Γενικά 61
- Δημιουργικό ζέσταμα – Προθέρμανση 63
- Γνωριμία με τα μέρη του σώματος και το σώμα ως ενιαίο σύνολο 67
- Γνωριμία με τον χώρο 70
  (α) Είδη μετακίνησης στον χώρο 70
  (β) Δράσεις σώματος – Σωματικά σχήματα 74
  (γ) Επίπεδα 83
- Γνωριμία με τον χρόνο (ρυθμοί, ρυθμικά μοτίβα, ρυθμική αγωγή: αργά-γρήγορα, επιτάχυνση-επιβράδυνση)..... 87
- Γνωριμία με τη ροή της κίνησης 93
- Γνωριμία με το βάρος και τη δυναμική της κίνησης 97
- Γνωριμία με τις μουσικές και κινητικές φόρμες 100
- Γνωριμία με πιο σύνθετες τεχνικές και θέματα κινητικού αυτοσχεδιασμού 109

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: **ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ**

- **Το ρολόι** 121
- **Η κούνια ή αιώρα** 127
- **Το μπαλόνι** 131
- **Το χιόνι** 135
- **Το πουλί – Μελοποιημένη ποίηση** 139

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Παράρτημα Α: Στοιχεία κίνησης και θέματα γύρω από τα οποία οργανώνεται ένα μάθημα δημιουργικού χορού 147
Παράρτημα Β: Κοινά στοιχεία μουσικής και κίνησης 149
Παράρτημα Γ: Λίστα ελέγχου επιδιωκόμενων στόχων 150
Παράρτημα Δ: Μουσικές και κινητικές ικανότητες παιδιών ηλικίας από τη γέννηση ως τα πέντε έτη 152

Βιλιογραφία 157

Εισαγωγή

Η αγωγή του παιδιού μέσα από τις τέχνες είναι ένα ιδανικό που εδώ και πολλά χρόνια εμπνέει παιδαγωγούς από όλο τον κόσμο. Ένας από αυτούς ήταν και ο μεγάλου διαμετρήματος Γερμανός συνθέτης και μουσικοπαιδαγωγός Carl Orff. Όραμά του ήταν να ενώσει τις τέχνες του λόγου, της μουσικής και του χορού, στοχεύοντας έτσι σε μια αγωγή που να απευθύνεται στην ολόπλευρη καλλιέργεια του παιδιού και η οποία να συνενώνει αρμονικά τον νου, το συναίσθημα και το σώμα. Ο Orff επισήμανε πως ήταν ανάγκη να δημιουργηθεί ένα *syllabus* δημιουργικής κίνησης, όπως ακριβώς είχε δημιουργηθεί από αυτόν και τους συνεργάτες του, το αντίστοιχο για τη μουσική εκπαίδευση των παιδιών (Goodkin, 2002, σελ. 60), το οποίο να πλαισιώνει και να συμπληρώνει τη μουσική αγωγή. Μέχρι τότε, έλεγε, η παιδαγωγική της μουσικής θα ήταν ημιτελής.

Από τότε έως σήμερα πολλά βιβλία έχουν γραφτεί και πολλή έρευνα έχει γίνει για την τέχνη της δημιουργικής κίνησης και του χορού. Ο σημερινός εκπαιδευτικός είναι σε πλεονεκτικότερη θέση από τους συναδέλφους του στο παρελθόν. Παρότι όμως υπάρχει πλούσια βιβλιογραφία στα αγγλικά, στη γλώσσα μας έχουν μεταφραστεί ελάχιστα βιβλία, ενώ έχουν γραφτεί ακόμη λιγότερα. Με αυτή τη σκέψη στο μυαλό μου, θέλησα να δημιουργήσω ένα βιβλίο για τη δημιουργική κίνηση και τον χορό για τον Έλληνα εκπαιδευτικό, γυμναστή, δάσκαλο χορού, μουσικό, νηπιαγωγό και βρεφονηπιοκόμο, με την ελπίδα να βοηθήσω και να εμπλουτίσω το έργο του.

Σε αυτό το σημείο θα ήθελα να διευκρινίσω πως οι έννοιες «δημιουργική κίνηση» (creative movement) και «δημιουργικός χορός» (creative dance) συναντώνται στη βιβλιογραφία ως συνώνυμες και χρησιμοποιούνται εναλλακτικά. Στο βιβλίο αυτό, όπως θα διευκρινιστεί

στην ενότητα «Ορισμός της δημιουργικής κίνησης-χορού και του αυτοσχεδιασμού», ο *δημιουργικός χορός* ορίζεται ως η βαθμιαία ανέλιξη των δραστηριοτήτων δημιουργικής κίνησης σε πιο προχωρημένο επίπεδο. Η ανέλιξη συντελείται καθώς το κινητικό ρεπερτόριο των παιδιών εμπλουτίζεται και περνούν βαθμιαία από απλούστερες και μεμονωμένες δράσεις σε πιο σύνθετες και συνδυαστικές κινητικές συνθέσεις. Το σημείο μετάβασης δεν είναι αυστηρά ορισμένο και γι' αυτό υπάρχει πάντα μια επικάλυψη του ενός όρου από τον άλλον.

Στο πρώτο κεφάλαιο του βιβλίου γίνεται θεωρητική τεκμηρίωση της σπουδαιότητας της δημιουργικής κίνησης και του χορού στην αγωγή του παιδιού και αναλύονται βασικά θέματα, όπως η οργάνωση ενός μαθήματος, τα θέματα του κινητικού αυτοσχεδιασμού, οι παιδαγωγικοί στόχοι, ο ρόλος του δασκάλου, η αξιολόγηση του μαθήματος κ.ά. Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζονται δραστηριότητες ομαδοποιημένες κατά θέματα, όπως ο χώρος, ο χρόνος, η δυναμική, η φόρμα κ.ά. Οι δραστηριότητες επιλέχθηκαν με μεγάλη προσοχή και σταχυολογήθηκαν τόσο από βιβλία ειδικών στον χώρο όσο και από την προσωπική εμπειρία διδασκαλίας της συγγραφέως. Επίσης, οι δραστηριότητες επιλέχθηκαν με βάση κριτήρια όπως η αποτελεσματικότητά τους ως προς τους παιδαγωγικούς στόχους, η λειτουργικότητά τους κατά την εφαρμογή

στο μάθημα και η δυνατότητά τους να ψυχαγωγούν και να τέρπουν τα παιδιά. Η επιλογή αυτή κατέστη δυνατή μέσω της πολυετούς διδακτικής εμπειρίας της συγγραφέως.

Η παρουσίαση των δραστηριοτήτων γίνεται με τέτοιο τρόπο, ώστε η δυσκολία τους αυξάνεται σταδιακά, από τις απλούστερες στις πιο σύνθετες. Ο/η δάσκαλος/α* μπορεί επίσης είτε να τις απλοποιήσει και άλλο, ανάλογα με την ηλικία και την εμπειρία των παιδιών του, είτε να τις κάνει πιο σύνθετες, συνδυάζοντας δύο ή και τρία θέματα μαζί, για παράδειγμα συνδυάζοντας τα είδη μετακίνησης στον χώρο με τις ποιότητες της δυναμικής και του tempo. Ο αριθμός των δραστηριοτήτων είναι τόσο μεγάλος, που μπορεί να καλύψει τις πιο διαφορετικές ανάγκες του κάθε δασκάλου και του τμήματός του.

Επιπρόσθετα, στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται ενδεικτικά σχέδια μαθημάτων, τα οποία έχουν στόχο να καταδείξουν τη σύνδεση θεωρητικής τεκμηρίωσης και κινητικών δράσεων, καθώς και το πώς η επιλογή ενός συγκεκριμένου θέματος μπορεί να βοηθήσει τον δάσκαλο στη δημιουργία ενός αναπτυξιακά κατάλληλου μαθήματος δημιουργικής κίνησης.

Ευελπιστώ το βιβλίο αυτό να αποτελέσει πηγή έμπνευσης και γνώσεων για τη δημιουργία μαθημάτων που θα συμβάλουν στην αρμονική και ολόπλευρη ανάπτυξη των μικρών παιδιών μέσα σε ένα περιβάλλον χαράς και δημιουργίας.

** Σε όλο το βιβλίο, για χάρη της απλούστευσης, χρησιμοποιείται η λέξη «δάσκαλος» στο αρσενικό γένος, εννοώντας πάντα και τα δύο φύλα (Σ.τ.Σ).*